

ANTWERPEN À LA CARTE

Materiaal voor in de klas: basiseducatie

WELKOM IN HET MAS

Sta versteld van de architectuur.
Laat je museumzaal na museumzaal meevoeren
door wat je ziet en door de verhalen die hier
van over de hele wereld binnenstromen.
Vroeger, vandaag en in de toekomst.
Elke dag worden hier nieuwe verhalen geschreven.
Want een havenstad staat nooit stil.
Het MAS is een plek waar je naar de
wereld, de stad en jezelf kijkt.
Welkom in het MAS, een stroom
aan verhalen.

Het verhaal van het MAS

Het MAS is een groot museum in Antwerpen.
MAS betekent: Museum Aan de Stroom
Antwerpen is een stad aan een stroom met een haven.
De stroom is een rivier. Haar naam is De Schelde.
De Schelde zorgt al eeuwen voor uitwisseling.
Uitwisselingen vroeger en nu.
Mensen uit de wereld komen aan met boten in Antwerpen.
Boten uit Antwerpen vertrekken met mensen naar de rest van de wereld.
Mensen brengen souvenirs en materiaal mee. Dat heet 'uitwisseling'.
Het MAS verzamelt sporen van die uitwisseling en vertelt er nieuwe verhalen mee.
Verhalen over de stad, de stroom en de haven.
Verhalen over de wereld in alle kleuren: Europa, Azië, Afrika, Amerika en Oceanië.
Verhalen over de geschiedenis.
Verhalen over de connectie van Antwerpen met de wereld.
Maak kennis met Antwerpen in de wereld en de wereld in Antwerpen.

Kom je naar de 5de verdieping?

Daar kan je zien, luisteren en ruiken hoe voedsel naar Antwerpen komt.

Waar en wat je in Antwerpen kan eten.

Over eten van vroeger en eten van vandaag.

Trek een lijn

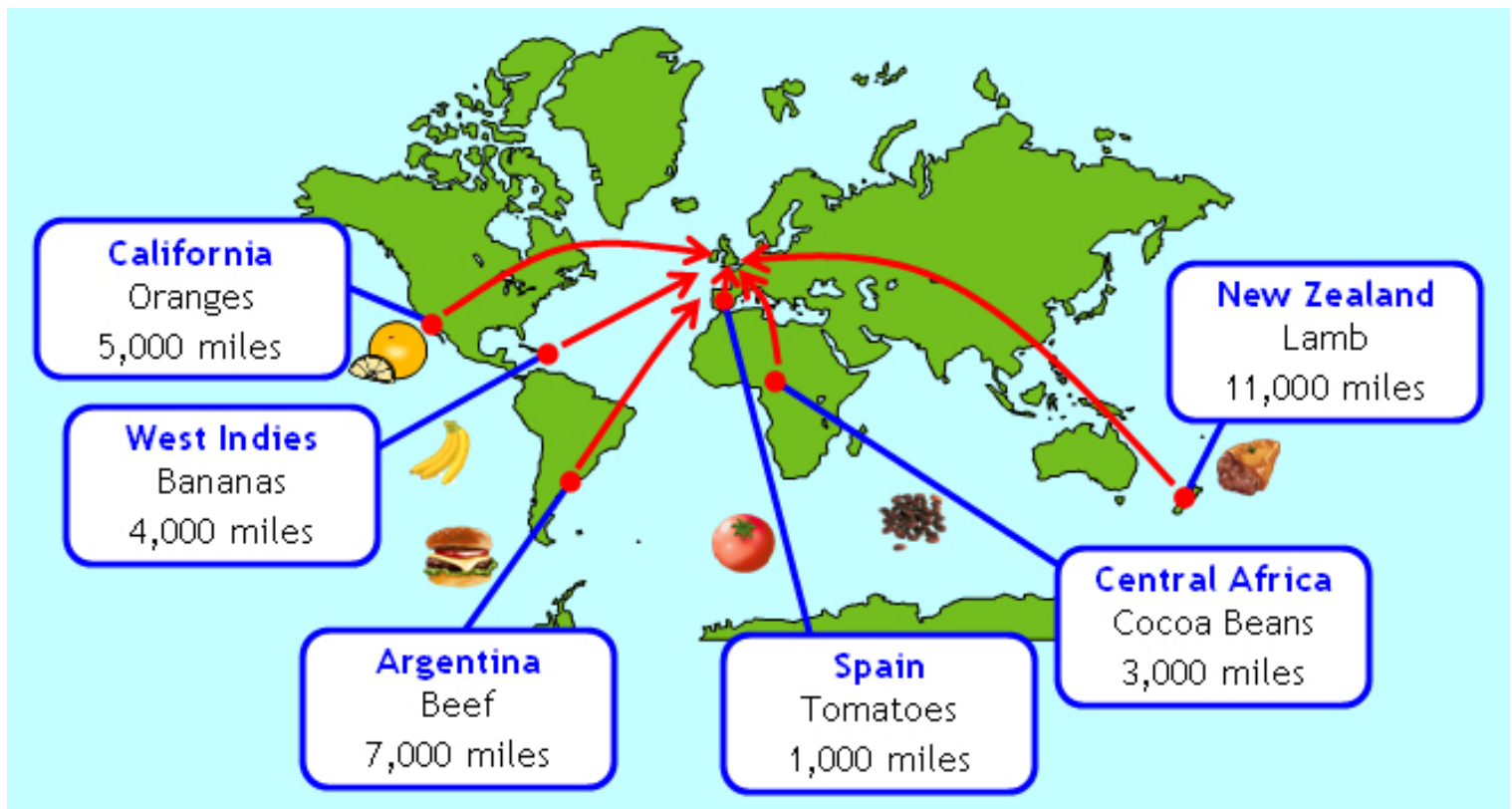
<p>De Schelde De Stroom</p>	
<p>De Haven</p>	
<p>Het MAS</p>	
<p>Sporen</p>	
<p>Uitwisseling</p>	
<p>Voedsel</p>	

CLUSTER 1: NAAR DE STAD

Hoe bereikte voedsel de Antwerpenaren? Het vervoer evolueerde in de loop van de eeuwen ingrijpend. Hierdoor veranderde het contact van de stedelingen met hun eten.

Opdracht 1: Waar komt ons voedsel vandaan?

Bespreek met de cursisten waar ze hun voedsel kopen, en waar het vandaan komt.

CLUSTER 2: OP DE MARKT

Al in de middeleeuwen stond Antwerpen bekend als ‘vermaerde koopstad’. Haar bloeiende marktlevens dankte de stad aan haar ligging. Veel namen van stadspaleinen getuigen nog van de markten. In de 19de en 20ste eeuw kwamen kleine winkels en later supermarkten op.

Opdracht 1: Marktzangers

Van deze liedjes kan je zelf lesmateriaal maken, mondeling of schriftelijk:

Voorbeelden:

- Samen beluisteren (met of zonder tekst) : bespreken van dialect en speciale woorden
- Tekst in stukjes knippen zodat elk couplet op een strookje staat. Bij het horen van zijn/haar couplet steekt de cursist het strookje in de lucht.
- Invultekst met ontbrekende woorden
- Etc...

Markten zijn publieke plaatsen, in tegenstelling tot winkels. Ook marktzangers verdienden er hun brood. Zij trokken van markt naar markt en zongen over moorden, rampen, politiek en bijzondere gebeurtenissen. Ze brachten ook humoristische en liefdesliedjes.

Het beroep verdween in de 20ste eeuw door de opkomst van radio en televisie. U hoort marktliedjes van rond 1900. De Antwerpse muzikant Axl Peleman herwerkte ze in 2011 en 2013.

1. Plak, 'k Ging naar de Markt

(over iemand die een koe koopt op de markt)

*Plak, ik ging naar de markt
En ik kocht een koei maar 't was geen goei (x2)
Ik kocht een kalf, maar 't was een half
Ik kocht een paard maar 't was niks waard
Ik moet een pens voor een zieke mens
Plak, ik ging naar de markt
En ik kocht een koei maar 't was geen goei (x2)
Waar ga ik die centen halen Om die pensen te betalen
Ik zoek een pens voor een zieke mens (x2)
Kille, kille kille, ja, ik zou die pens wel willen
Want de charel die gaat dood*

*Kale, kale, kale, waar ga ik die pens dan halen
Want die mens die mag geen brood
Plak, ik ging naar de markt
En ik kocht een koei maar 't was geen goei (x2)
Doe ze dood en voor wat brood
En een klein stukske kramiek
Wordt onze charel terug wat dik
Wordt onze charel terug wat dik
Kille, kille kille, ja, ik zou die pens wel willen
Want de charel die gaat dood
Kale, kale, kale, waar ga ik die pens dan halen
Want die mens die mag geen brood*

2. Mie Citroen

(een liefdeslied over een visverkoopster)

*Mie citroen kwam van de mijn Met een mand vol vis
Wie haar kent zegt 't is een fijn Die nooit verlegen is
Mie die weet voor alles raad Ze heeft dan ook een blad
Met haar karreke op de straat Is ze iedereen te plat
Op zekeren dag stond ze op Den Dries Zonder leurdersplaat
En d'r kwam d'r ne polies
Met keskes en veel praat
Maar ons mie vertrok geen spier Ze sloeg op haren bil
En ge kon haar horen roepen Kuis je schup af Gardeville
Schol en paling
Komaan voelt er maar eens aan Zacht gelijk als boter
Is mijnen abberdaan
Ik heb thuis nog een schoon pooske tong Wil je d'r wat van hebben
Vraag dan achter Mie citroen
Mie is later rijk getrouwd Met nen ouwe zot
z'Heeft haar eigen huis gebouwd Zij, vroeger kaal en krot
Op den dollar en den pond Speculeert ons mie
Lid is zij van 't kunstverbond En van de Zoologie*

Opdracht 2: Buurtwinkels

Onderstaande teksten kunnen in de klas gebruikt worden al naargelang het niveau, de module en de doelstellingen van de les.

Voorbeelden:

- Gatentekst van maken
- Verschillende teksten lezen in groepjes en nadien aan elkaar vertellen (event.carroussel)
- Samen lezen
- Teksten matchen met foto's
- Voorlezen en vragen stellen, erover praten...
- Cursisten het verhaal adhv foto's opnieuw laten vertellen
- Teksten inleiden met filmpjes youtube
- Etc...
-

Meer info: <http://www.mas.be/nl/pagina/het-virtuele-land>

Op de website kan je een audiofragment van elke winkelier downloaden

Kruidenierswinkel Safari

Vandaag staat Abdel Majid Yachou in de kruidenierszaak Safari.

De grootvader van Abdel had in Marokko een handel in bouwmaterialen. Hij was geldwisselaar tussen het Franse en Spaanse protectoraat.

Mohamed, de vader van Abdel, hielp in de zaak. Tijdens de moeilijke jaren in Marokko kwam Mohamed in 1977 naar België. Maar hier werk vinden was niet zo gemakkelijk. Daarom opende Mohamed in 1989 zelf een kleine kruidenier in de Oranjestraat. De zaken gingen goed en in 1997 verhuisde hij Safari naar een grotere winkel in de Lange Zavelstraat. Na zijn middelbare school ,begint Abdel voor zijn vader te werken. Hij vindt het prettig om mee in de familiezaak te stappen. Maar het winkels in de Handelstraat en de Korte Zavelstraat zijn anders dan vroeger.

“Er waren toen meer Belgische winkels. Die hebben hun huizen allemaal verkocht aan ons. Dan is de wijk beginnen groeien en nu is het een multiculturele buurt.” – Abdel Majid Yachou
Er komen klanten van verschillende nationaliteiten hun inkopen doen: van Chinezen en Peruvianen tot Turken en Indiërs. In Safari vindt men zeer veel, maar natuurlijk ook Marokkaanse producten.

“Turkse producten verkoop ik niet. Er zijn hier namelijk al veel Turkse winkels”, zegt Abdel.

Kruidenier Huysmans

De grootouders van Agnes komen rond 1906 naar Zandvliet. Ze openen een winkel met kruidenierswaren, maar ook met stoffen en kinderkleding.

De winkel van Huysmans ligt op een goeie plek: aan het dorpsplein waar veel mensen voorbij komen. Na wereldoorlog II beslist de familie Huysmans om alleen kruidenierswaren te verkopen: droge voeding en drogisterij (zeep, poetsproducten...) .

Verse groenten of charcuterie kan je er niet kopen. Agnes: "Mijn ouders moesten alles nog verpakken, zelfs olie en groene zeep.

Klanten brachten hun flessen mee om de olie in te doen. En voor groene zeep brachten ze soms een vuile handdoek mee. Die moest toch gewassen worden en zo werd er geen zeep weggegooid. Je haalde de zeep met een schep uit een vat en woog het af met gewichten. " " Suiker was vroeger ook allemaal los. Dan is het allemaal verpakt geworden. Het laatste dat ik nog los verkocht heb, dat was zout. Hier werden toen veel varkens geslacht. En dan kwamen de mensen hier zakken zout kopen van vijf of tien kilo. Die moest je dan zelf scheppen. " Agnes houdt zelf winkel vanaf 1957. Haar klanten weten goed welke producten ze willen. Ze stellen nog geen eisen van merk. Ook over de prijs wordt niet gesproken.

Dan breidt het assortiment aan producten stilaan enorm uit. De producten worden ook steeds meer voorverpakt geleverd. Omdat Agnes geen magazijn heeft achter de winkel, komen de leveranciers eens in de veertien dagen om de rekken weer aan te vullen.

Agnes houdt haar winkel elke dag open van 9u00 's ochtends tot 20u00 's avonds. Soms ook nog wat later. Een sluitingsdag is er eerst nog niet. Die komt pas in 1960. Er zijn ook geen vakanties tot Agnes' pensioen in 1996. Omdat ze zelf geen kinderen heeft die de zaak kunnen overnemen, sluit ze dan haar kruidenier. De winkelruimte wordt omgebouwd tot woonkamer.

Halal bij El Attari & Zonen

Sinds 2010 vind je in de Handelstraat twee winkels terug van El Attari & Zonen. Ze worden gerund door Hamid El Attari en zijn drie broers. De oprichter ervan is echter hun vader. Die werkte eerst dertig jaar in het slachthuis aan de Lange Lobroekstraat. In 1996 opende hij de beenhouwerswinkel in de Handelstraat 13. Zijn oudste zoon Hamid volgde een opleiding slager en kwam dan in de winkel werken.

"Er zijn geen scholen alleen voor moslims. Ik heb tijdens de eerste jaren van mijn opleiding varkensvlees gekregen. Een varken is een goedkoop dier: als je iets verkeerd hebt gedaan, is dat geen probleem. Zo leer je uitbenen, pellen, versnijden. Dat is allemaal hetzelfde bij varken, lam, rund of kalf.", vertelt Hamid El Attari. "Je kunt niet zeggen dat het alleen Marokkaanse klanten zijn of Belgische klanten. Het is eigenlijk een mix. Alle nationaliteiten komen hier." Aan het begin van de jaren 1990 was er nog maar één halal slager in de Korte Zavelstraat. De beenhouwerij van El Attari was dus de tweede. Doorheen de jaren kwamen er veel slaggers bij en werd de concurrentie dus groter. Die laat zich vooral voelen bij de klanten die steeds minder tijd hebben om boodschappen te doen.

Hamid: "Er zijn mensen die niet kunnen wachten en die dan naar de overkant van de straat gaan. Hier is bij elke beenhouwer aan de overkant nog een beenhouwer. Een klant kan vanuit de ene winkel naar de beenhouwer aan de overkant kijken en zien of er veel volk staat of niet. "Nu heeft Hamid een 2de winkel waar je vlees kan kopen maar ook droge voeding. Dan kunnen klanten al hun aankopen op één plek doen.

Soepboeren in Antwerpen Noord

Vroeger waren er in Antwerpen Noord veel soepboeren.

Eén van de oudste soepbedrijven is Soep van Boom, gesticht door Eulalia Van Huyck. Eulalia trouwt met Jozef Van Boom met wie ze negen kinderen krijgt. Ze werken samen hard in hun beenhouwerij in Kerkstraat in Antwerpen Noord. Na wereldoorlog I zoekt Eulalia naar bijkomende manieren om geld te verdienen voor het gezin. Een goede beenhouwer probeert een geslacht dier zoveel mogelijk te verwerken en verkopen. Zo komt ze op het idee om soep te maken met enkele restproducten. De bouillon kan ze 's nachts laten trekken in de ketels van de slagerij en 's ochtends aanvullen met verse groenten.

Het is een ideale maaltijd voor de vele arbeiders die in de buurt wonen of voor de dokwerkers die voorbij komen op weg naar de Antwerpse haven. Boven de winkels konden arbeiders blijven slapen in de week.

Heel haar gezin werkt mee in de winkel. Iedereen had zijn werk: de ene wortelen kuisen, de andere ajuin. Nog een ander moest boven de kamers gaan kuisen van de mensen.

De verkoop van soep kent een enorm succes. Vroeger werd de soep per fiets geleverd en verkocht bijvoorbeeld op en rond de Turnhoutsebaan. De fietsen worden ingeruild voor meer dan zestig soepwagens. De familie koopt de huizen van de buren en de winkel wordt groter en groter. In de hoogdagen wordt er tot 15.000 liter soep bereid. De klanten staan in lange rijen aan te schuiven in de Kerkstraat. "Dat was in feite één grote hal: daar stonden al die ketels. En mijn grootmoeder –ze was al 77- stond in haar soep te roeren, om 3u 's morgens, om die maar op tijd klaar te krijgen", vertelt kleindochter Ingrid Keymolen.

CLUSTER 3: AAN TAFEL

In Antwerpen komen massa's ingrediënten toe. Koks gaan ermee aan de slag, thuis en buitenshuis. Drink- en eetplekken bepalen sterk het uitzicht van de stad en haar groene rand. In deze havenstad ontvangen ze al eeuwen veel Antwerpenaren, maar ook veel reizigers.

Geen opdrachten.

CLUSTER 4: UIT DE STAD

Voedsel betekent ook: afval. Dat komt van verpakkingen, het klaarmaken, het eetgerei en wat nog allemaal nodig is. En er is het menselijke afval: urine en stoelgang. Voor een dichtbevolkte stad als Antwerpen is de afvalberg een uitdaging.

Opdracht 1: Recyclage

Een Afghaan gebruikt koffiedrab als vruchtbare bodem voor oesterzwammen.

Leuke inleiding op bezoek. Klassikaal bekijken en bespreken.

<https://www.youtube.com/watch?v=M0m9002ydqo>

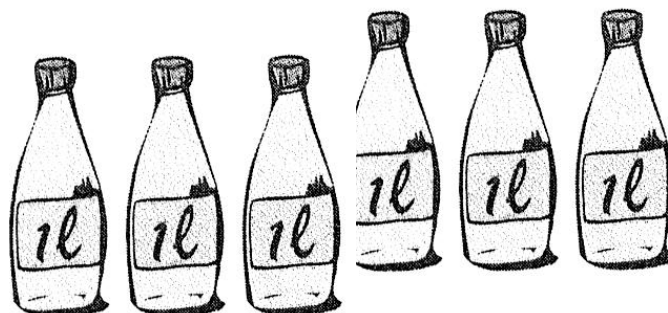
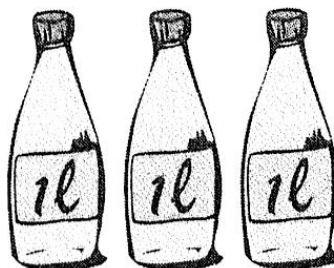
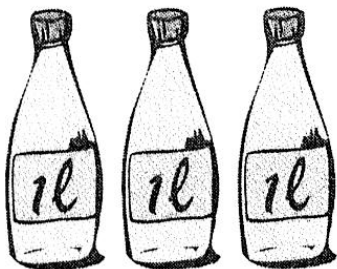
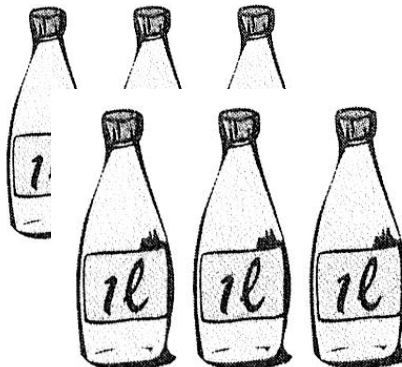
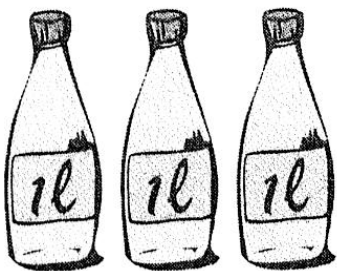
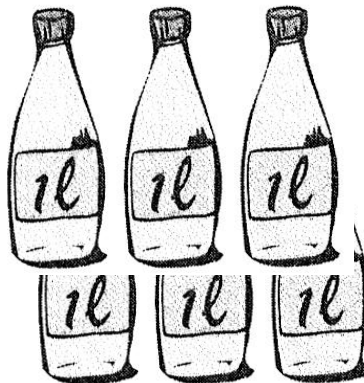
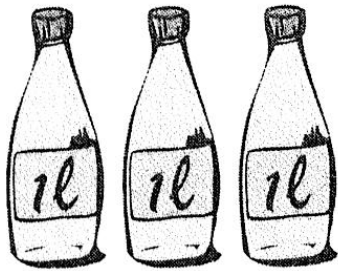
Opdracht 2: waterverbruik

Hoeveel water gebruik jij per dag in liters?

Waterverbruik WC per persoon
per dag: 30 liter

= 10 950 liter per persoon per
jaar voor toiletwater

Opdracht 3: hoeveel voedsel koop je? Hoeveel daarvan gooi je weg?

AUSTRALIË - 481 EUR - 3 volwassenen en 4 kinderen

BUTHAN - 5 EUR - 7 volwassenen en 6 kinderen

CANADA – 308 EUR – 2 volwassenen en 3 kinderen

ECUADOR – 31 EUR – 2 volwassenen en 7 kinderen

EGYPTE – 38 EUR – 7 volwassenen en 5 kinderen

FRANKRIJK – 315 EUR – 2 volwassenen en 2 kinderen

GB – 226 EUR – 2 volwassenen en 2 kinderen

GROENLAND – 247 EUR – 2 volwassenen en 3 kinderen

ITALIË – 260 EUR – 2 volwassenen en 3 kinderen

GUATEMALA – 67 EUR – 2 volwassenen en 4 kinderen

INDIA – 34 EUR – 4 volwassenen

KOEWIT – 197 EUR – 2 volwassenen en 6 kinderen

VS – 341 EUR – 2 volwassenen en 2 kinderen

TSJAAD – 1,23 EUR – 3 volwassenen en 3 kinderen

TURKIJE – 129 EUR – 4 volwassenen en 2 kinderen

JAPAN – 317 EUR – 2 volwassenen en 2 kinderen

Naverwerking: Woordspin

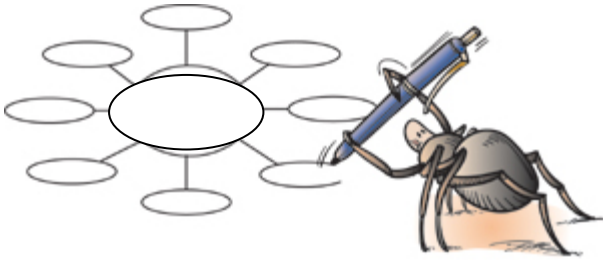
Je bent naar de tentoonstelling 'Antwerpen à la carte' geweest.

Welke woorden ken je nog uit de rondleiding? Schrijf er zoveel mogelijk op. Het mogen zowel voorwerpen zijn als beschrijvingen of woorden die tijdens de rondleiding zijn gebruikt. Ze moeten wel met het MAS te maken hebben. Er mogen fouten instaan. Het gaat vooral om het spontaan neerschrijven en proberen. Je moet nog wel kunnen uitmaken wat er geschreven staat.

Cursisten lezen nadien om beurt een woord voor dat ze hebben opgeschreven en bespreken waar ze het woord hebben gehoord en wat het (voor hen) betekent. Hier kan klassikaal over gesproken worden.

Je schrijft dit op het bord. Indien een andere cursist hetzelfde woord heeft in zijn woordspin, schrijf je een streepje achter het woord op het bord. Welke woorden zijn het meest/minst geschreven?

Heeft er iemand een speciaal woord dat niemand heeft? Wat zijn de moeilijkste woorden? Waarom?

**Welke woorden horen bij
Antwerpen à la carte?**

